

ПРЕДГОВОР

Преди повече от 40 години напуснах Пловдив и се виждах все по-рядко с приятелите от детството и юношеството.

Преди повече от 30 години се откъснах от литературата и литературните си приятели.

А когато се опитах да се завърна, не заварих почти никого. Повечето от тях ги нямаше отдавна...

През цялото време обаче, тези хора живеяха в мен, в сънищата ми, в мислите ми. И може би затова спомените за тях останаха свежи, нови пловдивски и литературни преживявания не се натрупваха. Твърде дълго бях сигурен, че няма да пропиша отново. Но сега, щом така или иначе, се завърнах, реших да се разровя из миналото...

Тази книга съдържа лични спомени и преживявания с всеки един от героите ми. Някои от тях са обикновени хора, други са изключителни личности, трети са вече класици в литературата. Много от тези разкази пресъздават събития, които са се случвали между мен и другия човек, както със, така и без свидетели. Тези спомени са лично мои.

Знам, че са живи техните деца и наследници. Знам, че ще пиша за хора и ще споменавам имена, които са част от пантеона на националната ни история и култура. И все пак, това не са документални очерци, а разкази – живи истории с живи хора – и смешни, и тъжни, и недотам възвишени, а по-скоро част от моя живот, по един или друг начин, срещнал се с техния.

Рашко Сугарев ме пое от дете. Отгледа ме духовно като свой син и ми помогна страшно много в живота. За съжаление, когато си отиваше, никой не можеше да му помогне.

С Добромир Тонев станахме приятели когато бях на 15, а той на 19. И двамата бяхме деца, останахме си детски приятели завинаги. Живеехме на неговия таван на хляб и лютеница, понякога за разкош и връзка пресен чесън...

Дончо Цончев има два разказа, в които главният герой се казва Тодор Костадинов и трети, посветен „На Тодор Костадинов“. Това съм аз. И трите са написани по истории, които съм му разказал.

При всяка от все по-редките ни срещи, *Антон Дончев* се вглеждаше в мен през своите лупи и питаше дали пиша. И все трябваше да го разочаровам. „Тодоре, пиши!“ – заповядваше той. Слава Богу, при последната ни среща, успях да му кажа, че издавам нова книга. Той не доживя да я види...

В последния ни разговор обожаваната от мен *Вера Мутафчиева* ми каза: „Тодор, много се радвам, че сте се отказал от тази професия – български писател – която в последно време е направо жалка.“

С *Краси Дамянов* просто мечтаехме за един риболов заедно. Имаше и лодка, и въдици, и цяло Средиземно море от Барселона до Африка. Понякога сънувам този риболов, който така и не се състоя...

Петър Дертлиев веднъж превърза ръката ми и докато се дърпах и мърморех, каза: „Та аз все пак съм лекар...“

С *Илия Минев* правехме в една нелегална квартира вестник „Свободно слово“. Никога не го видях да яде или да пие, беше най-финия, мил и деликатен човек, когото някога съм познавал...

Хората, за които пиша в тази книга, с изключение на неколцина близки приятели и моите родители, са хора на духа и перото. Те са подбрани според два основни принципа – че вече не са между живите и че в някакъв период от живота ми по някакъв начин съм се почувствал близък с тях. Дали те са почувствали същото, няма как да разберам. Аз съм писал за тях като хора, не като писатели или исторически личности. На повечето дори не познавам и цялото творчество, но мисля, че това не е от голямо значение. Книгите им са за техните читатели, а спомените – за техните приятели. А аз като читател, не наблягах особено на съвременната българска литература, никога не съм се интересувал особено какво произвежда конкуренцията...

Това не са нито очерци, нито биографии, нито автобиография. Това са случки и епизоди, които, лаская се от мисълта, ще успея да превърна в разкази. Повечето от тях нямат свидетели и реших, че не мога да си позволя да отидат с мен в небитието. По обясними причини, измислици в тези текстове няма. Ще кажете, как тогава са разкази? Разкази без грам художествена измислица, как става това? И аз не знам. Ще видим...

Много често се сецах за далеч по-интересни истории с други мои приятели и писатели – и весели, и смешни, и тъжни... Но веднага първата ми мисъл беше, че те, слава Богу, още са живи. Изкушавах се да напиша и тези истории, но не трябва да предизвикваме съдбата. Може би от тях ще се получи друга книга. Но в тази нямат място. Дали и тях ще напиша някой ден, не знам.

Как трябва да изглежда книга, която разказва за младост и приятели, за писатели и исторически личности, за близки хора, за незабравими преживявания, за мигове на откровение? Книгата ме измъчваше, но не исках да измъчва и читателите, а да им доставя радост от съпреживяването. Как да стане всичко това? Просто я оставих да се пише сама...

Ще кажете: Защо ти е тази книга? Защо анти-некролози? Ами защото според мен тези личности не трябва да бъдат забравяни. Те бяха хора на духа. Така се случи, че литературната ми младост премина сред приятели с 10, 20, че и 30 години по-възрастни от мен, много от тях – на възрастта на моите родители. Сега, когато

преминах 60, те отдавна не са между живите. Може би скоро и аз ще съм при тях. Затова реших да разкажа тези свои спомени, няма кой друг да ги разкаже. Не знам кому са нужни те. Знам само, че не мога да не ги напиша...

Ще питате: За какво ти е да пишеш за хора, които отдавна ги няма? И кого интересува това? Не съм съгласен. Тези хора живеят в мислите и сънищата ми. Значи ще са живи, докато съм жив и аз. Ще ми се да продължат да са живи и след мен. За това е тази книга.

А смъртта... Не е ли тя просто част от живота?